

UOT 311.216

XİDMƏT SEKTORUNDA MÜHASİBAT UÇOTUNUN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Elşad BİNNƏTLİ*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 20 aprel 2024; çapa qəbul edilmişdir: 16 may 2024; online-da çap edilmişdir: 25 iyun 2024.

Received: 20th of April, 2024; accepted: 16th of May, 2024; published online: 25th of June, 2024.

Açar sözlər: *xidmət sektoru, mühasibat uçotu, istehsal məsrəfləri, mühasibat uçotu metodları, resurs potensialı*

Giriş

Müasir dünya iqtisadi sistemi həm struktur dəyişiklikləri, həm də müxtəlif sosial amillərin təsiri altında mühüm dəyişikliklərə məruz qalır. Belə ki, transformasiya nəticəsində inkişaf etmiş ölkələrdə aparıcı iqtisadi sektor kimi xidmət sektoru fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Xidmətlərin istehlakının genişlənməsi XXI əsrin əvvəllərində iqtisadi həyatın ən mühüm hadisələrindən biridir. Ümumdünya Ticarət Təşkilatının məlumatına görə, qlobal ümumi məhsulda xidmətlərin payı 60%-dən çoxdur.

Müasir xidmətlər bazarı təkcə maddi istehsaldan daha sürətli inkişaf meylləri ilə deyil, həm də xidmətlərin şaxələndirilməsi tendensiyası ilə xarakterizə olunur. Son onilliklər informasiya texnologiyaları və telekommunikasiya sahəsində yeni xidmət növlərinin yaranması ilə əlamətdar olmuşdur.

Ümumiyyətlə, xidmətlər bazarı xüsusi iqtisadi, texniki, mühəndislik və digər biliklərin tətbiqini tələb edən bilik tutumlu xidmətlərin əhəmiyyətli payı ilə xarakterizə olunur. Xidmət sahəsinin inkişafının miqyası və dinamikliyi, onun cəmiyyətin iqtisadi orqanizmində və sosial həyatında rolu təbii olaraq elmi ictimaiyyətin davamlı marağının artmasına səbəb olmuş, xidmət sektorunu iqtisadi tədqiqatlarda prioritet tədqiqat obyektinə çevirmişdir. Bu, yuxarıda qeyd olunan tendensiyalardan, eləcə də müasir iqtisad elmlərinin xidmət adlanan konkret məhsulla bağlı əhəmiyyətli miqdarda bilik toplanması ilə başa düşüləndir. Minilliklər olsa da, yalnız son onilliklərdə xidmətlərin istehsalı və satışı sferasında iqtisadi münasibətlərin xüsusiyyətlərinə dair tədqiqatlara adekvat diqqət yetirilməyə başlandı.

1. Xidmət sektorunda uçotun təşkili

Mühasibat uçotunun predmeti təşkilatın təsərrüfat fəaliyyətinin fərdi və ya sosial kapitalın hərəkəti ilə vasitəçilik etdiyi hissəsidir ki, bu şərt xidmətlərin göstərilməsi ilə bağlı təşkilatların fəaliyyəti ilə tam təmin edilir. Beləliklə, xidmət mühasibat uçotunun predmet sahəsinin tərkib hissəsi kimi qəbul edilməlidir (2).

Xidmət sektorunda bir çox müxtəlif müəssisələr var ki, onları bir sıra meyarlara görə təsnif etmək olar. Bunlardan biri mülkiyyət növüdür: istər *özal*, istərsə də *dövlət sektoru təşkilatları*. Başqa bir əlamət şirkətin fəaliyyət göstərdiyi bazardır: *istehlak və*

*magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: elsadbinnetli@gmail.com

ya *müəssisə bazarı*. Xidmətlər insanla təmas dərəcəsinə görə də təsnif edilə bilər: xidmətlərin göstərilməsinin obyektlərə yönəldiyi *yüksək və aşağı əlaqə xidmətləri*.

Azərbaycanda yeni iqtisadiyyatın inkişafı prioritet sahələrdən biridir. Xidmət sektorunun inkişafında artıma səbəb olan əsas səbəblər aşağıdakılardır:

- əhalinin sərvətinin artması;
- əhalinin asudə vaxtının artması;
- tamamilə yeni mal növlərinin yaranması və məlum olanların mürəkkəbləşməsi;
- əhəmiyyətli başlanğıc kapitala ehtiyacın olmaması səbəbindən sahibkarlar üçün cəlbədicilik;
- telekommunikasiya və informasiya sahəsində texnologiyanın inkişafı, xidmətlərin göstərilməsi imkanlarının genişləndirilməsi.

Xidmət iqtisadiyyatında təşkilatlar müştərilərin şəxsi, çox vaxt spesifik ehtiyaclarını daha yaxşı təmin etməklə faydalılığı artırmağa çalışırlar.

Xidmət təsərrüfatının ən mühüm vəzifələri insanlar üçün əlverişli yaşayış mühitinin yaradılması, sağlamlığının möhkəmləndirilməsi, intellektual və təhsil səviyyəsinin yüksəldilməsidir (2).

Xidmət iqtisadiyyatının ən mühüm xüsusiyyətlərindən biri diqqətin xidmətlərin istehlakına yönəldilməsidir. Beynəlxalq statistika göstərir ki, artan rifah və insanların həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması onların istehlak xərclərinin strukturunda dəyişikliklərə, o cümlədən xidmətlərə çəkilən xərclərin payının artmasına səbəb olur.

Xidmət sektoru iqtisadiyyatın və idarəetmənin bir çox komponentlərini özündə birləşdirən çoxşaxəli sənayedir. Və bu səbəbdən mühasiblərin çoxlu problemlə vəziyyətləri olur. Xidmət sektorunda əla təşkilati-hüquqi statusa malik müxtəlif mülkiyyət forması təşkilatlar, fərdi sahibkarlar, ailə biznesmenləri çalışır. Bu, təkcə dəb deyil, həm də sərfəlidir. Yeni imkanlar və onlarla birlikdə yeni mülkiyyət formaları yaranır. Bu internet, şəbəkə marketinqi və daha geniş anlayışdır.

Xidmət müəssisələrində mühasibat uçotunun təşkili və aparılması qaydasını tənzimləyən ən vacib daxili sənəd təşkilatın uçot siyasətidir. Mühasibat uçotu siyasəti, tətbiqi təşkilatın son maliyyə nəticələrinin formalaşmasına birbaşa təsir göstərən uçot metodlarını və üsullarını müəyyən edir. İlkin mühasibat uçotu, uçot siyasətində mühüm rol oynayır. Mühasibat uçotu siyasətini formalaşdırarkən müəssisə "Mühasibat uçotu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununu rəhbər tutur. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, yuxarıda göstərilən bütün qaydalar AR-nın milli mühasibat uçotu standartlarına uyğun olmalıdır.

29 iyun 2004-cü ildə qəbul edilmiş "Mühasibat uçotu haqqında" AR qanununda bunu aşağıdakı kimi təsbit edir:

2.1.1. *Mühasibat uçotu qaydaları*: bu qanuna uyğun olaraq maliyyə hesabatları milli mühasibat uçotu standartlarına uyğun tərtib edilməli olan mühasibat uçotu subyektləri üçün ilkin sənədlərin və uçot registrlərinin formasını müəyyən edən qaydalar (1).

Hər hansı bir təşkilatın mühasibat xidmətinin qarşısında duran əsas qanunlar bunlardır:

- Operativ idarəetmə, habelə investorlar, kreditorlar, vergi və maliyyə orqanları, banklar və digər maraqlı tərəflər tərəfindən istifadə üçün zəruri olan təşkilatın biznes prosesləri və maliyyə nəticələri haqqında tam və etibarlı məlumatların yaradılması;
- Əmlakın mövcudluğuna və hərəkətinə, maddi, əmək və maliyyə resurslarının təsdiq edilmiş şəxslərə uyğun istifadəsinə nəzarətin təmin edilməsi;
- Maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətində neqativ halların qarşısının vaxtında alınması, təsərrüfatdaxili ehtiyatların aşkar edilməsi və səfərbər edilməsi.

Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi, bilavasitə təşkilatın fəaliyyəti zamanı apardığı təsərrüfat əməliyyatlarının mühasibat uçotu hesablarında qeydinin tamlığından və vaxtında aparılmasından asılıdır ki, bu da öz növbəsində həyata keçirilən əməliyyatların sənədləşdirilməsinin nəticəsidir. Təşkilatın mühasibat şöbəsi tərəfindən verilən mühasibat məlumatlarının düzgünlüyü, onun həyata keçirilməsinin düzgünlüyündən asılıdır.

Buna görə təşkilatlarda təsərrüfat əməliyyatlarının sənədləşdirilməsi prosesinə təkcə mühasibat xidmətlərinin işçiləri deyil, digər struktur bölmələrinin işçiləri də böyük diqqət yetirməlidirlər, çünki təşkilatlarda mühasibat uçotunun effektivliyi sənədlərlə işin düzgün təşkilindən asılıdır. Təsərrüfat əməliyyatları faktının yazılı təsdiqi, yəni onların hüquqi sübutudur.

Sənəd reyestrində mühasibat uçotunun aparılması üçün əsasdır və təşkilatlar, habelə hüquqi və fiziki şəxslər arasında yaranan mübahisələrdə sübut kimi istifadə edilə bilər. Təşkilat ilkin uçotun təşkili və aparılması üçün bir sistem yaratmayıbsa, lazımı idarəetmə qərarları qəbul edərkən idarəetmə sistemi effektiv işləməyəcəkdir.

Təşkilat bir sıra qayda və proseduraları müstəqil şəkildə təsdiqləyir:

- mühasibat uçotu üçün zəruri olan sintetik və analitik hesabları ehtiva edən hesabların işçi planı;
- inventarlaşmanın aparılması qaydası, əmlak və öhdəliklərin növlərinin qiymətləndirilməsi üsulları;
- sənəd dövriyyəsi qaydalarını və uçot məlumatlarının emalı texnologiyalarını;
- təsərrüfat əməliyyatlarının monitorinqi qaydası;
- mühasibat uçotunun təşkili üçün zəruri olan həllər;
- ilkin uçot sənədlərinin formaları.

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, yuxarıda göstərilən bütün qaydalar AR-nın milli mühasibat uçotu standartlarına uyğun olmalıdır.

Həm istehsal, həm də xidmət sektorunda müəssisələrdə mühasibat uçotunun ən mühüm xüsusiyyəti təsərrüfat əməliyyatlarının davamlı əks olunmasıdır. Bu, sənədləşmə və ilkin uçot vasitəsilə əldə edilir. Mühasibat uçotu registrlərində aparılan təsərrüfat əməliyyatları haqqında məlumatların əks etdirilməsi üçün əsas ilkin sənədlərdir. Onlar biznes əməliyyatı faktını qeyd edirlər. Mühasibat uçotunda avtomatlaşdırmadan istifadə edərkən, bir sıra ilkin sənədlərdən kağız şəkildə imtina edə bilərsiniz.

Amma pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə bağlı sənədlər və imza tələb edən sənədlər kağız olmalıdır. Xidmət müəssisələrində mühasibat uçotu sənədlərində əks etdirilən məlumatlar etibarlı, keyfiyyətli, səmərəli, yəni ən az əmək və vaxt sərf edilməklə yaradılmalıdır.

Belə ki, xidmət sektoru müəssisələrində ilkin uçotun təşkili təsərrüfat əməliyyatları və müvafiq ilkin sənədlər əsasında həyata keçirilir ki, bu da dövlətin, habelə bu müəssisənin fəaliyyətinin nəticəsinin tam və etibarlı əks olunmasına səbəb olur.

2. Xidmət sektorunun əsas xüsusiyyətləri

Xidmətlər insanlar və ya avtomatlaşdırılmış cihazlar tərəfindən təmin edilə bilər. Birincisi, öz növbəsində, yüksək ixtisaslı mütəxəssislər tərəfindən göstərilən və xüsusi bacarıq tələb etməyən xidmətlərə bölünür (3). Təqdim olunan xidmətlərin geniş çeşidi o deməkdir ki, rəqabət üstünlüyü yaratmaq və saxlamaq üçün xidmət təminatçıları biznesə aid problemləri müəyyən etməli və həll etməlidirlər. Təsnifatda bu cür uyğunsuzluqlara baxmayaraq, bütün xidmətlərə xas olan bir sıra xüsusiyyətlər mövcuddur. İstehsal məhsulu kimi xidmət altı əsas xüsusiyyətə malikdir:

1. qeyri-maddilik;
2. istehsal və istehlak proseslərinin bölünməzliyi və ya eyni vaxtda olması;
3. göstərilən xidmətin keyfiyyətində dəyişkənlik və ya sabitlik;

4. göstərilən xidmətin sonrakı satış və istehlak üçün saxlanmaması və ya saxlanmasının mümkünsüzlüyü;

5. xidmət istehlakçısının onun yaradılması prosesində bilavasitə iştirakı;

6. göstərilən xidmətlərin yüksək dərəcədə şaxələnməsi.

Bu xüsusiyyətlərin sənaye xarakterli xidmətlər sahəsində müqayisəsi üçün aşağıdakılara nəzər yetirək:

Toxunulmazlıq: Xidməti görmək, hiss etmək, toxunmaq, qoxusunu duymaq mümkün deyil. Xidmətin qeyri-maddi olması istehlakçı üçün ciddi problemdir. Nə aldığı müəyyən etmək onun üçün çətindir. Xidmət əmlakın ötürülməsinə imkan vermir.

Bölinməzlik: Məhsullar əvvəlcə istehsal olunur, sonra, bir qayda olaraq, saxlanılır və yalnız bundan sonra satılır, istehlak olunur. Xidmətlər çox vaxt əvvəlcə satılır və yalnız bundan sonra təqdim olunur.

Dəyişiklik: Xidmətin özü təqdim olunana qədər mövcud deyil, ona görə də xidmətin keyfiyyətini o alınana qədər qiymətləndirmək mümkün deyil. Xidmətdən istifadə nəticəsində gözlənilən və əldə edilən faydalar müqayisə edilə bilər. Məsələn, teatra bilet alarkən insan intellektual və ya estetik həzz almağa ümid edir. Bunun nəticə verib-verməyəcəyi tamaşanın sonunda bəlli olacaq. Bu, həm də istehlakçının psixoloji durumundan asılı ola bilər (3).

Qorunmazlıq: Göstərilən xidmət anbarda yerləşdirilə bilməz və buna görə də 204 sayılı hazır məhsullar hesabı xidmət sahəsinin uçotunda istifadə edilmir.

Xidmət istehlakçısının onun yaradılması prosesində birbaşa iştirakı: Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, bir çox xidmətlərin göstərilməsi yalnız müştərinin iştirakı ilə mümkündür. Digər xidmətlər müştərinin iştirakını tələb etmir. Lakin istənilən halda istehsal və istehlakın ayrılmazlığı şərti təmin edilir.

Göstərilən xidmətlərin yüksək diversifikasiyası: İstehsalda eyni istehsal vasitələri konkret məhsul çeşidi yarada bilər, xidmətlərin göstərilməsi isə daha çox şaxələndirilə bilər. Məsələn, bir bərbər öz alətləri ilə müştəri üçün bir çox saç düzümü edə bilər. Yaxud usta istənilən avtomobil modelini və ya istənilən hissəsini təmir edə bilər. Beləliklə, göstərilən xidmətlərin şaxələndirilməsi yüksəkdir. Xidmətin göstərilməsi aşağıdakıları əhatə edir:

• işçilər tərəfindən xidmət göstərmək üçün zəruri olan müəyyən hərəkətlərin yerinə yetirilməsi;

• istehlak materiallarının istehlakı;

• vəsaitlərin istifadəsi;

• xidmətin müştəriyə çatdırılması.

Sonunculara misal olaraq, bir texniki işçinin avtomobili təmir etmək üçün müştəriyə baş çəkməsi, pərdə çubuqlarının quraşdırılması və s. göstərilə bilər. Bundan əlavə, xidmətin göstərilməsi prosesi öz növbəsində digər xidmətlərin, xüsusən də kommunal xidmətlərin istehlakını tələb edə bilər (1). Bu o deməkdir ki, xidmətlərin uçotunu təşkil etmək üçün istehsalda olduğu kimi eyni istehsal hesablarından istifadə olunacaqdır. Müxtəlif xidmət növlərinin istehsal məsrəflərinin öz strukturu vardır ki, bu da mühasibat uçotu metodlarının seçilməsi və xidmətlərin dəyərinin hesablanması zamanı nəzərə alınmalıdır. Yəni xidmət sektorunun bir sıra sahələri maddi tutumludur. Bu, ilk növbədə, topdan və pərakəndə ticarətə, nəqliyyat vasitələrinin, motosikletlərin, məişət məmulatlarının və şəxsi əşyaların təmirinə aiddir. Onların ümumi məbləğində maddi məsrəflərin xüsusi çəkisi 49,4% təşkil edir. Material tutumlu xidmətlərə mehmanxana və restoran biznesi (38%), nəqliyyat və rabitə (39,6%), səhiyyə (33,7%) daxildir. Xidmətlərin başqa bir hissəsi əmək intensivliyidir. Belə ki, əmək xərclərinin hesablamalarla birlikdə ümumi xərclərdə xüsusi çəkisi təhsil fəaliyyətində 56%, səhiyyə və sosial xidmətlərdə 42,5% təşkil edir. Bu hallar maya dəyərinin hesablanması prosesində, do-

layı xərclərin maya dəyəri obyektləri arasında bölüşdürülməsi zamanı nəzərə alınmalıdır.

Yuxarıda göstərilənlərə əlavə olaraq, xidmət sektoru da aşağıdakı xüsusiyyətlərə malikdir:

1. *Xidmət təşkilatlarının resurs potensialında insan amilinin artan rolu*: Əmək resurslarının dəyəri resurs potensialının qeyri-rəsmi tərkib hissəsidir və müəssisənin ümumi aktivlərinə daxil edilmir;

2. Xidmət göstərən müəssisələr üçün tamamlanmamış istehsal və hazır məhsul kimi dövriyyə vəsaitləri spesifik xarakter daşıyır. Burada bitməmiş işlər davam edən bir xidmətdir və hazır məhsullar artıq verilmiş bir xidmətdir;

3. Maliyyə dövriyyəsinin müəyyən mərhələsi kimi hazır məhsul anlayışı mövcud deyil, bitməmiş istehsal birbaşa satılan məhsullar mərhələsinə axır;

4. Xidmət sektorunda istehsal dövrünün müddəti bir neçə saatdan bir neçə aya qədər dəyişə bilər;

5. Bütövlükdə dövriyyə aktivlərinin strukturunun özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Dövriyyə vəsaitlərinin əsas payını aktiv hesablaşmalar tutur və göstərilən xidmətlərə görə 100% avans alan bəzi müəssisələrdə dövriyyə vəsaiti əsasən cari hesabda və kassada mövcud olmayan vəsait qalıdır;

6. Öhdəliklərin strukturunun özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır, bir qayda olaraq, xidmət sektorunda uzunmüddətli öhdəliklər yoxdur. Qısamüddətli öhdəliklərdə tədarükçülərə və podratçılara borc müştərilərdən alınan avanslar və digər kreditor borcları hesabına formalaşır və iri təşkilatlar üçün bunlar, əsasən, subpodratçılar qarşısında öhdəliklərdir. Nəticədə, xidmət sektoru müəssisələri, bir qayda olaraq, az miqdarda passiv hesablaşmalara malikdirlər

7. Xidmət sektoru müəssisələri çox vaxt sadələşdirilmiş uçot formalarına etibar edirlər. Göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinə təsir edən amillərin təhlilinin nəticələrinin öyrənilməsi zamanı da müəyyən nüanslar yaranır.

Materialların keyfiyyətinə, onların emalı üçün texniki qaydalara uyğunluğuna və xidmət göstərən iştirakçıların ixtisas dərəcəsinə əlavə olaraq, bəzi hallarda xidmətin keyfiyyətinə onun satıcısı ilə istehlakçısının qarşılıqlı əlaqəsi təsir göstərir.

Məsələn, diaqnostik xidmətin istehlakçısı müəyinəyə hazırlıq prosesinə nə qədər ciddi yanaşarsa, alınan nəticələr bir o qədər etibarlı olacaqdır.

Aydın ki, bu cür hallar ənənəvi mühasibat uçotu sistemində nəzərə alınmaz, lakin tibb müəssisəsinin daxili hesabatında qeyd edilə bilər.

Mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, müəyyən şərtlərlə məhsulu alan alıcı onu mağazaya qaytara və ya başqa məhsulla dəyişə bilər. Belə ki, xidmət geri qaytarıla bilər, yalnız onu almaqdan imtina edə bilərsiniz.

Nəticə

Xidmət sektoru inkişaf etmiş bazar iqtisadiyyatı olan ölkələrdə biznes fəaliyyəti üçün prioritet obyektdir. Xidmət sektorunun genişlənməsi müasir iqtisadi reallığın tendensiyalarından birinə çevrilmişdir. Son illər Azərbaycanda xidmət sektorunda artım müşahidə olunur. Bu da xidmət sektorunda mühasibat uçotunun təkmilləşdirilməsinin nəticəsidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının “Mühasibat uçotu haqqında” Qanunu. Bakı: Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2004, №8, maddə 605
2. Abbasov Q., Səbzəliyev S. Mühasibat (maliyyə) uçotu. Bakı: Elm və təhsil, 2003, 580 s.

3. Abbasov Q., Səbzəliyev S.M. Xidmət sektorunda mühasibat uçotu. Bakı: Təknur, 2015, 382 s.
4. Безруких П.С. Бухгалтерский учет. Москва: Учебник. Гриф МО, 2004, 719 с.
5. Вахрушина М.А., Карпова Т.П., Петров А.М. Бухгалтерский учет в сфере услуг. Москва: Гриф МО, 2011, 576 с.
6. Международные стандарты финансовой отчетности. Москва: Аскери-АССА, 2011, 178 с.

Резюме

Эльшад Биннетли

Характеристика учета в сфере услуг

Современная мировая экономическая система претерпевает важные изменения под влиянием как структурных изменений, так и различных социальных факторов. Трансформация привела к тому, что ведущим сектором экономики в развитых странах является сфера услуг. В экономике сфера услуг и сфера товарного производства являются органичными, взаимодополняющими сферами, причем сфера услуг является одной из важнейших сфер общественной жизни и с этой точки зрения оказывает важное влияние на все сферы жизнедеятельности. наша деятельность. В настоящее время теоретические разработки и практические рекомендации по организации бухгалтерского учета, внешней и внутренней финансовой отчетности, а также ряд других проблем совершенствования бухгалтерского учета не распространяются на сферу услуг. Целью исследования являются принципы бухгалтерского учета и отчетности на предприятиях сферы услуг в условиях экономики Азербайджана. Для достижения этой цели необходимо решение ряда задач, в том числе определение понятия услуги и ее социально-экономической сущности; необходимо определить особенности сферы услуг и выяснить их влияние на организацию и ведение бухгалтерского учета на предприятиях сферы услуг, исследовать применение международных стандартов финансовой отчетности на предприятиях сферы услуг; и управленческого учета, а также исследовать проблемы организации бухгалтерского учета в целом на предприятиях сферы услуг. Объектом исследования является процесс организации бухгалтерского учета и отчетности на предприятиях сферы услуг. Научная новизна исследования заключается в новейших исследованиях, проводимых в этой области, а вместе с ним ежегодно разрабатываются новые методы учета. Практическая значимость исследования заключается в расширении сферы услуг, увеличении ее доли в общей экономике. Таможенный кодекс, национальные стандарты бухгалтерского учета, международные стандарты финансовой отчетности и т.д. также представляют собой результаты исследований, проводимых отечественными и зарубежными учеными в этой области.

В то же время очевидно, что деятельность предприятий сферы услуг имеет ряд особенностей, отличающих ее от других отраслей и сфер экономики и оказывающих определенное влияние на организацию систем бухгалтерского учета на предприятии.

Учитывая вышеизложенное, необходимо исследовать теоретические вопросы, связанные с совершенствованием бухгалтерского учета в сфере услуг.

Ключевые слова: *сфера услуг, бухгалтерский учет, себестоимость продукции, методы учета, ресурсный потенциал*

Summary

Elshad Binnetli

Characteristics of Accounting in the Service Sector

The modern world economic system is undergoing important changes under the influence of both structural changes and various social factors. The transformation has led to the fact that the leading economic sector in developed countries is the service sector. In the economy, the service sector and the sphere of commodity production are organic, complementary areas, and the service sector is one of the most important areas of social life, and from this point of view, it has an important impact on all areas of our activity. Currently, theoretical developments and practical recommendations on the organization of accounting, external and internal financial reporting, as well as a number of other problems of improving accounting do not apply to the service sector. The purpose of the study is the principles of accounting and reporting in the service sector enterprises under the conditions of the Azerbaijani economy. To achieve this goal, the fulfillment of a number of tasks, including defining the concept of service and its socio-

economic essence; it is necessary to determine the characteristics of the service sector and to find out their influence on the organization and conduct of accounting in service sector enterprises; to investigate the application of International Financial Reporting Standards in service enterprises; to investigate the organization of primary, financial and management accounting, as well as to investigate the problems of organizing accounting in general in service sector enterprises. The object of the study is the process of organization of accounting and reporting in service enterprises. The scientific novelty of the research is in the latest research conducted in this field, and with it, new accounting methods are developed every year. The practical importance of the research is in expanding the service sector, increasing its share in the general economy. The Customs Code, national accounting standards, International Standards of Financial Reporting, etc., also constitute the results of research conducted by local and foreign scientists in this field.

At the same time, it is clear that the activity of service sector enterprises has a number of features that distinguish it from other sectors and areas of the economy and has a certain influence on the organization of accounting systems in the enterprise.

Taking into account the above, it is necessary to investigate the theoretical issues related to the improvement of accounting in the service sector.

Key words: *service sector, accounting, production costs, accounting methods, resource potential commercial expenses and financial control*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Həsənli Yadulla Həmdulla oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.